

tíðindablaðið
sosialurin

Telefon 118 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postsmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgevandi: P/f Sosialurin ©
Abyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
Fyrirskastjóri: Krišjan Dahl
Blaðfólk: Hogni Djurhuus
Randi Jacobsen
Tórfinn Smith
Ljósmyndari: Kálmur Lindenskov
Uppseting: P/f Sosialurin
Prent: P/f Pressan 1981

1. mai

Í DAG er altjóða arbeiðara- og solidaritetsdagur. Kring allan heimin verður hesin dagurin hátíðarhildin við røðum, sangi, tónleiki og ymsum øðrum tiltøkum. Eisini her heima hjá okkum hevur tað verið siður at skipa fyri 1. maidags haldi. Tíverri má tað sigast, at dómurinn yvir hesi 1. maihald er ikki tann sami í dag sum fyrr. Tá varð eisini skipað fyri sonevndum alernativum maihaldum, har ymsir bólkir lutóku við røðum, sangi, tónleiki og ofta eisini sjónleiki. Hesi sonevndu »Reyðu 1. maidagshald« vóru við til at geva degnum serstakan dám og vóru tey eisini ein eggjan til eitt meira opið, ærligt og breitt tjak um flestu álvarsspurningar, sum viðvíkja verkfjøluni, verkfeløgnum og samfelagnum øllum.

MEN við elia uttan »Reyðum maidagshaldi«, so verður arbeiðaradagurin kortini hildin í Havn, Tvøroyri, Fuglafirði og í Runavík.

MONG eru álvarsmálíni, sum eiga at verða umrædd slíkan dag, fyri síðani at verða endurtíkin og endurtíkin, til loysn er funnin á teimum. Grundarlagið hjá verkafólki eins og øðrum stættum í samfelagnum er lønin, og er tað ein sjálfvígja, at kravið um lønarbata stendur fremst frammanundan sáttmálasamráðingum. Ikki minst í dag, nú vit síggja, hvussu munurin millum lág- og háinntøkur bara veksur og veksur.

MEN spurningurin um trygd og trivna hevur eisini stóran týdning og eigur at fáa hægri prioritet enn higartil. Vit eiga í hesum føri at líta at arbeiðnum, sum fakfeløgini í hinum norðurlöndum hava avrikað. Her eru við uttan iva eftirbátar.

TAD eru helst mong, sum undirmeta týðningin av trygdini og trivnaðinum á arbeiðsplássinum. Mangir arbeiðsgevarar leggja als ikki í at tosa um slíkt, tí tað kann hava við sær meirúrreiðslur. Men her er tað so ikki ein spurningur um at leggja í ella ikki. Tað skal og má vera samfelagsins krav til allar arbeiðsgevarar — privatar sum almennar — at teir prioritera trygdina og trivnaðin hjá tí einstaka starvs- og verkafólkinum ómetaliga høgt, og uttan mun til kostnað, tí í seinasta enda er betri trygd og trivnaður ein inntøka fyri samfelagið.

oddagrein

FAKFELOGGINI eiga at tryggja sær, at lógir og krav um trygd og trivna verða fylgd. Fakfeløgini eiga ikki at lata sær lynda, at tilvildarlígr handilsmenn og handilsumboð sleppa at innflyta til landið tilfar, evni o.l. bert við profitthugsan fyri eyga og uttan at hugsa um teir vandar ið kunnu standast av hesum.

TAD er greitt, at her liggur nógv á láni og eiga kanningar at skipast í samband við tann stóðugt vaksandi innflutningin til landið av alskyns vörum, tilfari, evnum o.l. — Víst kann í hesum sambandi vera til úttafals frá føroyskum lækna, sum sigur, at fleiri av sjúkunum, sum finnst í landinum, stava frá skaðiliggum evnum og tilfari, sum er innflutt. Í øðrum londum hava teir strangar reglur fyri, hvørji evni kunnu verða innflutt, meðan okkara myndugleikar gera alt ov lítið við henda spurningin. Tað má eisini vera uppgávan hjá fjelmiðlunum at upplýsa um slík víðurskipti. Alt eigur at verða gjørt fyri at tryggja, at verkafólk ikki vera offur fyri berari profitt-hugsan.

SJÚKADAGPENINGUR er eisini spurningur, sum eigur at umræðast 1. mai. Enn eru verkafólk ikki tryggjað fullan dagpening, tá tey gerast sjúk. Her eigur at verða strongt á, soleiðis at landsstýrið fær samtykt fullfíggjaða sjúkadagpeningaskipan, har tímalønt fáa sjúkadagpening frá fyrsta degi og fullan sjúkradagpening. Tað eigur ikki mismunur at verða gjørdur á fastlønnum og tímalønnum.

DEMOKRATI á arbeiðsplássinum er eisini ein spurningur, sum eigur at fáa størri prioritering. Tað má vera ein sjálvsagdur rættur hjá bæði starvsfólki og verkafólki, at tey hava avgerðarrætt á sínum egna arbeiðsplássi. Ikki minst hetta er ein fortreyt fyri at skapa størri trygd og trivna á arbeiðsplássinum kring landið.

jarnið

Fokus á skúlamálið í Vági

Um demokrati í praksis

Der har netop været »Fokus på Færøerne« i Danmark. Formålet med dette arrangement var at vise Færøerne som et moderne og højtudviklet samfund. Fiskeriflåden er velsagtes også en af verdens højst udviklede. Men var det ikke en idé at sætte fokus på spørgsmålet om, hvor langt vi er kommet i vores demokratiske udvikling? Skolesagen i Våg kunne efter min mening være velegnet som eksempel, hvilket jeg i det følgende vil gøre rede for.

Skoleinspektøren ved Våg kommuneskole blev udnævnt i 1973. Allerede da forudså mange, at Jákup Olsen ikke ville være egnet til at bestride embedet som skoleleder. Dette kom frem ved forældreforeningens offentlige møde d. 7/2-85 vedr. Våg skole. I de efterfølgende år blev Jákup Olsens ledelse af skolen i stadig højere grad samtaleemne i bygden.

Skiftende skolekommissioner har klaget til Landskulfafyrisingen over forholdene på skolen og over det manglende samarbejde mellem skole og skolekommission. Skolekommissionerne har først og fremmest klaget over, at Jákup Olsen ikke har villet underrette dem — og heller ikke lærerne — om skemalægning, vikarsættelser, særundervisning osv. på trods af, at dette pålægges ham af loven. Årsagen til, at skoleinspektøren pålægges at oplyse skolekommissionen om disse forhold, er, at det er dennes opgave dels at tilse at skoleloven overholdes i den enkelte skole, dels at være tilsynsførende myndighed for Landskulfafyrisingen for at sikre overensstemmelse mellem underviste timer og lønudbetalinger.

Trods skolekommissionernes klager til LF over disse lovbrud, har LF aldrig grebet ind. Derimod har Landskulfafyrisingen i alle årene udbetalt offentlige midler alene ud fra skoleinspektørens oplysninger.

Jákup Olsen har således i årevis haft frie hænder til at disponere over disse midler og kunnet favorisere eller »straffe« lærere efter forgodtbefindende, f.eks. med hensyn til til-

deling af overtimer, særundervisning og løse vikartimer; ligeledes med hensyn til tildeling af undervisningsfag og klasser. Resultatet af denne forskelsbehandling har for lærernes vedkommende kunnet aflæses af store lønforskelle. For børnenes vedkommende afspejledes forholdene bl.a. på den måde, at de ikke fik den undervisning, de havde krav på, og at klasser blev udsat for at skifte faglærere hvert år, hvilket naturligvis medførte manglende ro og kontinuitet i undervisningen.

Mange forældre i Våg har i årevis ventet på myndighedernes indgriben, men intet skete.

Først da viceskoleinspektøren fra dag til anden forlod skolen i jan. 1985 og samtidig indsendte sin afskedsbegæring, følte myndighederne sig tvunget til at gribe ind. Landskulfafyrisingen sendte kommissioner til Våg for at undersøge forholdene, og der blev gjort flere mæglingsforsøg. Man foreslog bl.a., at skolen blev delt i to, idet lærerne snart delte sig i to grupper: en som støttede viceskoleinspektøren, og en som støttede Jákup Olsen. Dette forslag blev afvist både af skolekommissionen og af lærerne. Da alle mæglingsforsøg mislykkedes, greb Landskulfafyrisingen d. 28/2-85 til den løsning at indsatte Peter Sigurd Rasmussen som midlertidig inspektør ved Våg skole, samtidig med at Jákup Olsen fra dag til anden blev fjernet. En løsning, som straks skabte ro og ordnede forhold på skolen.

De forældre, som i årevis havde bekymret sig om deres børns skolegang, glædede sig over at se skolen fungere efter hensigten og over at se deres børn trives under den nye inspektørs ledelse.

Dog skulle det snart vise sig, at de glædede sig for tidligt. Efter sommerferien var Jákup Olsen tilbage. Til manges store forundring viste det sig, at landskulfafyrisingen havde brugt sommerferien på at udarbejde et nyt reglement for Færøernes skolevæsen, som indeholdt særregler for Våg skole. Fra d. 12/7 1985 havde vi i Våg fået vores

eget reglement, ja, hele tre: et for inspektøren, et for viceskoleinspektøren og et for lærerne, offentliggjort i Dimmalætting 3/9-85. Disse ændringer var blevet iværksat uden forudgående samråd med de 16 lærere omkring viceskoleinspektøren.

Forældre og lærere var i totalt vildrede. Vi troede, at myndighederne endelig havde fået øjnene op for alvoren af problemerne i Våg skole, men også at de havde set, at skolen kunne fungere fuldt tilfredsstillende under en anden ledelse. Vi var derfor helt uforstående overfor, at myndighederne var rede til at gå så langt som til at lave særregler for Våg skole for at sikre, at Jákup Olsen kunne komme tilbage igen som skoleinspektør. Og hvordan forestillede myndighederne sig, at et særreglement skulle kunne løse problemerne, når årsagen til uoverensstemmelserne netop var, at Jákup Olsen på intet tidspunkt havde taget skoleloven alvorligt?

Man kunne ikke lade være med at undre sig over, hvorfor Landskulfafyrisingen havde så stor en interesse i, at sikre Jákup Olsen hans embede. Det skyldtes næppe, at man så igennem fingre med dårlig ledelse pga. at han skulle have særlige pædagogiske evner eller menneskelig interesse for børnenes ve og vel.

Hvis ikke lærerne havde grebet til arbejdsnælgelse, havde myndighederne ladet skolen i Våg sejle sin egen sø!

Takket være Lærerforeningen, som forstod det principielle i sagen, endte sagen i Landsstyret, idet der indkaldtes til hastesamråd om aftenen på strejkens fjerde dag. Som udtryk for, at også Landsstyret tydeligvis forstod sagens principielle betydning, besluttedes det straks at sætte særreglementet for Våg skole ud af kraft. Herefter besluttedes det, at sagen skulle undersøges af en uvildig instans, hvilket medførte, at der rejstes tjenestemandssag, ikke blot mod Jákup Olsen, men også mod de 13 strejkende lærere. (Tre af de oprindeligt 16 lærere havde imidlertid taget orlov).

I tillid til, at en sådan